

К О Н Ц Е П Ц И Я

за стратегическо управление на Военно-апелативна прокуратура

УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА – ЧЛЕНОВЕ НА ВИСШИЯ СЪДЕБЕН СЪВЕТ,

В съответствие с чл. 194б, ал. 1, т. 2 от Закона за съдебната власт и чл. 47, ал. 5, т. 6 от Наредба № 1/09.02.2017 год., представям настоящата концепция за стратегическо управление на Военно-апелативна прокуратура в качеството си на кандидат в откритата процедура за избор на Административен ръководител на Военно-апелативна прокуратура.

I. ЛИЧНА МОТИВАЦИЯ ЗА ЗАЕМАНЕ НА ДЛЪЖНОСТТА АДМИНИСТРАТИВЕН РЪКОВОДИТЕЛ НА ВОЕННО-АПЕЛАТИВНА ПРОКУРАТУРА

Участието ми в настоящата процедура не е мотивирано само от желание за кариерно израстване, а е следствие от анализ и преценка на възможностите, познанията и професионалния ми опит, които биха били полезни за бъдещето развитие на военните прокуратури и на Прокуратурата на Република България като цяло. Водещо в мотивацията ми е желанието не за заемане на по-висока позиция в служебната йерархия, а за реформиране на военните прокуратури по начин, адекватен на изменените обществени условия, външна среда за сигурност и съюзнически задължения.

Професионалното ми самочувствие, че притежавам умения и сили да постигна поставените цели, произтича от образованието ми, професионалния ми опит, познанията ми относно структурите на МО и службите за обществен ред и сигурност, познаването на спецификата на работата на военните прокуратури и личния им състав, административния ми опит като заместник на военно-апелативния прокурор и контактите ми с чуждестранни колеги.

Бях приет в редовна форма на обучение в Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ през 1988 год. – по време когато, след прецизен подбор, неголям брой студенти се обучаваха в престижна специалност. След наборната си военна служба, завърших в редовна форма на обучение Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ с отличен успех (среден успех през курса на обучение 5.63 и успех от държавния изпит 5.50).

В течение на три учебни години – от 1996 год. до 1999 год., бях хоноруван преподавател по криминалистика в Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Бил съм лектор в обученията, провеждани от Националния институт на правосъдието, водил съм лекции при първоначално обучение на военни разследващи полицаи и при вътрешно-ведомствено обучение за прокурори и следователи. С цел повишаване на квалификацията, съм участвал в множество обучения и конференции както в страната, така и в чужбина. Подготвям отпечатване на книга „*Военни съдилища и прокуратури. История, нормативна уредба и перспективи*“, която да бъде използвана при вътрешноведомственото обучение.

Целият ми юридически стаж премина в органите на съдебната власт в столицата във време на обществено-политически, законодателни и организационни промени, поставили и продължаващи да поставят на изпитание професионализма, независимостта и почтеността.

На 19.01.1995 год. (месец след завършване на висшето образование) започнах работа като помощник-следовател в Столична следствена служба – 10.РСС. Впоследствие работих като следовател в Столична следствена служба –10.РСС и 1.РСС и като военен следовател във ВОП–София. От 11.05.2006 год. бях преназначен като прокурор във ВОП–София, а от 28.12.2010 год. съм заместник на военно-апелативния прокурор.

Като следовател образувах и работих по сложни и значими дела, някои от които пресякоха дейността на организирана престъпна група за кражби и грабежи от товарни влакове на гара Подуяне; на престъпна организация, извършила кражби, грабежи и вещно укривателство на над 118 автомобила; на схема за отпускане на необезпечени кредити в размер на милиони долари със съдействие на висш служител на БНБ; на международна престъпна организация за контрабанда в САЩ на исторически ценности... Като военен следовател и прокурор провеждах разследвания за длъжностни престъпления срещу лица с високо служебно положение: заместник-министри на отбраната, генерали от Българската армия и Строителни войски, прокурори от ПВС, началник на държавния резерв, началници на национални служби в МВР и др. По множество дела извършвах неотложни действия по разследването при задържане на служители на МВР, по време на получаване на подкуп. Работих и по значими дела, свързани с националната сигурност за: шпионство през 2001 год.; присвояване в големи размери и бягство в чужбина на служител в разузнавателна служба; присвояване и контрабанда на голямо количество оръжие, прикрито с т.нар. „албанска сделка“; атентата в гр. Кербала и други случаи на причиняване на смърт на български военнорслужещи в чужбина и др.

Работата ми във Военно-апелативна прокуратура е свързана главно с надзор и методическа помощ по проверки и разследвания за корупция на отговорни длъжностни лица при: възлагане на обществени поръчки за превъоръжаване и доставки на материални средства за нуждите на отбраната; отчуждаване на имоти на МО; възлагане на фиктивна охрана на освободени

войскови имоти; използване на структури на Военно-медицинска академия за частна търговска дейност... По дела от особена фактическа и правна сложност, при необходимост лично извършвам действия по разследването (напр. за наводнението в с.Бисер).

Опитът от работата по множество дела от фактическа и правна сложност и по дела срещу лица, заемащи високо обществено положение, ми позволява да разбирам както обективните трудности, така и субективните слабости по конкретните наказателни производства.

Двадесет и пет годишният ми професионален опит ми даде достатъчно познания за системата за защита на националната сигурност – нормативна база, проблеми в дейността, типични способи на извършване на престъпления, структуриране и личен състав на Министерството на отбраната и службите за обществен ред и сигурност. Като член на работни групи участвах в изготвянето на текста на инструкциите за взаимодействие между Прокуратурата и Служба „Военна полиция“ и на предложения за изменения в глава XIII от особената част на НК и Глава XXXI от НПК. Изготвял съм и съм обобщавал множество становища по нормативни актове, касаещи работата на военните прокурори. Участвах в двете работни групи, изготвили анализи на работата на ПРБ по корупционни дела.

Двадесет и една годишният ми опит във военните прокуратури ми даде достатъчно познания относно спецификата на работата им. Лично познавам всички военни магистрати, както и почти всички съдебни служители от военните прокуратури. Във Военно-апелативна прокуратура работя над 13 години (включително времето в което съм бил командирован) и поддържам добри колегиални отношения с всички магистрати и служители. Поддържам и добри служебни контакти с ръководителите на структурите на военната полиция и с военните разследващи полицаи в цялата страна.

Деветгодишният ми опит като заместник на административния ръководител на Военно-апелативна прокуратура ми дава основание да смятам, че притежавам достатъчен административен капацитет. В последните пет години, като най-старши след административния ръководител, многократно го замествах и изпълнявах функциите му.

Владеенето на английски и руски език и ползването на немски и испански език ми дават възможност да участвам в международни контакти с чуждестранни правораздавателни, военни и военно-правораздавателни органи. В последните 10 години участвах в 18 обучения и конференции в чужбина.

С Решение на Висшия съдебен съвет от 05.02.2020 год. съм назначен за изпълняващ функциите на административен ръководител на Военно-апелативна прокуратура, считано от 02.03.2020 год.

II. АНАЛИЗ И ОЦЕНКА НА СЪСТОЯНИЕТО НА ВОЕННО-АПЕЛАТИВНА ПРОКУРАТУРА И ВОЕННО-АПЕЛАТИВНИЯ РАЙОН

1. ХАРАКТЕРИСТИКА НА ВОЕННО-АПЕЛАТИВНА ПРОКУРАТУРА И ВОЕННО-АПЕЛАТИВНИЯ РАЙОН

Военно-апелативна прокуратура упражнява институционален контрол над актовете на военно-окръжните прокуратури и контролира работата им с цел получаване на актуална информация за организационното им състояние и работата на прокурорите и следователите в тях, установяване на пропуски и нарушения и предприемане на организационни или дисциплинарни мерки, както и обективна оценка за работата им.

Основна дейност на военните прокуратури, съгласно действащото законодателство, е борбата с престъпността във въоръжените сили, които съгласно Националната отбранителна стратегия изпълняват три основни функции: „Отбрана“, „Подкрепа на международния мир и сигурност“ и „Принос към националната сигурност в мирно време“.

В последните години се изостриха негативните тенденции в средата за сигурност, които се отразяват върху задачите, проблемите и тенденциите в дейността на въоръжените сили. Разрушаването на държавни структури в Близкия изток и Северна Африка, бежанските вълни, разпространяването на радикални идеи и тероризъм, създадоха в Европейския съюз постоянна заплаха от терористични атаки и масови безредици. На Балканския полуостров продължават вътрешно-политически и етнически противопоставяния, спорове за геополитическата ориентация и призови към изменение на държавните граници. Български военнослужещи участват в 9 мисии и операции зад граница и в голям брой международни учения, както на наша територия, така и в чужбина. Българската армия участва в съвместни действия с граничната полиция за охрана на държавната граница.

Същевременно, дългогодишните корупционни практики при изразходване на значителни финансови средства за техническа модернизация на въоръжените сили, доведоха до невъзможност армията да изпълнява пълноценно функциите си, поради липса на технологично модернизиране и отлив на личен състав. Отдаването под наем и отчуждаването на имоти на Министерство на отбраната, както и сключването на договори за охрана на освободени войскови имоти остават дейности, белязани с устойчиви корупционни практики. Обедняването на населението, високата безработица, занижаването на нивото на образование и интегрираност са социални процеси, които влияят върху качеството и мотивацията на личния състав на въоръжените сили и предопределят множество правонарушения, засягащи подчинеността, военната чест, носенето на караулна и вътрешна служба и опазването на материалните средства. Амортизираната военна техника и големият брой боеприпаси, подлежащи на унищожаване и утилизация, създават предпоставки за произшествия със значителни вредни последици.

Тези външно-политически и вътрешни процеси би следвало да определят проблемите и приоритетите в работата на военните прокурори и следователи. От тях произтича необходимостта усилията да се съсредоточат за пресичане на престъпленията с най-висока обществена опасност – свързаните с:

- възлагане на обществени поръчки за модернизиране и материално осигуряване на армията,
- отчуждаване на излишни движими и недвижими имоти на МО,
- участие на военнослужещи в задгранични мисии,
- управление на собствеността на освободените войскове райони,
- нарушения на военната дисциплина,
- съхранение и разходване на имуществото във военните формирования.

Характерът, структурата, динамиката и териториалното разпределение на регистрираната престъпност във Военно-апелативния район в последните три години могат да бъдат описани, чрез данните в следните таблици:

Новообразувани досъдебни производства за:

Видове престъпления	ВОП–София			ВОП–Сливен			ВОП–Пловдив		
	2019	2018	2017	2019	2018	2017	2019	2018	2017
Глава I	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Глава II	13	2	6	7	5	3	6	12	4
Глава III	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Глава IV	1	1	-	-	-	-	-	1	1
Глава V	18	17	24	9	8	18	17	9	27
Глава VI	4	2	6	2	-	3	-	1	1
Глава VII	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Глава VIII	5	2	2	1	2	1	2	1	4
Глава IX	3	7	6	6	18	18	4	5	3
Глава X	4	4	1	2	2	-	2	-	-
Глава XI	21	12	14	15	15	8	23	21	26
Глава XII	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Глава XIII	7	6	7	12	20	18	6	6	9
Общо	79	55	66	56	71	69	60	56	75

Внесени в съд прокурорски актове за престъпления по:

Видове престъпления	ВОП–София			ВОП–Сливен			ВОП–Пловдив		
	2019	2018	2017	2019	2018	2017	2019	2018	2017
Глава II	4	1	3	2	2	-	1	4	1
Глава IV	-	-	-	-	-	-	1	1	-
Глава V	4	4	7	8	5	14	8	5	14
Глава VI	1	-	2	1	4	1	-	-	1
Глава VIII	1	1	1	1	-	1	2	1	2
Глава IX	3	5	2	7	7	9	5	3	-
Глава X	1	10	-	3	1	1	2	-	-
Глава XI	13	11	14	12	19	11	20	16	23
Глава XIII	1	1	1	8	9	11	2	4	3
Общо	29	33	30	43	47	48	41	34	44

От тези данни е видно, че определящи характера на регистрираната престъпност във военно-апелативния район деяния, са общоопасните престъпления (30% от новообразуваните дела и 40% от внесените в съд актове), престъпленията против собствеността (22% от новообразуваните дела и 18% от внесените в съд актове), документните престъпления (7% от новообразуваните дела и 13% от внесените актове), военните престъпления (13% от новообразуваните дела и 10% от внесените актове).

Териториалното разпределение на престъпността не е еднородно. Всяка от първоинстанционните военни прокуратури има своя специфика, която следва да се отчита при преценка на необходимостта от нова съдебна карта на военно-правораздавателните органи. С оглед продължаващите негативни тенденции в развитието на средата за сигурност, районите на трите военно-окръжни прокуратури изискват поддържане на близко взаимодействие с местните военни началници, военна полиция и ДАНС, както и бърза реакция в случай на необходимост. В района на ВОП–Сливен са базирани военноморските сили, разположени са военни съоръжения, ползвани съвместно от българската и съюзнически армии, провеждат се многонационални военни учения, военни подразделения са включени в дейности по подпомагане на охраната на държавната граница. В района на ВОП–Пловдив са разположени най-многобройните подразделения на сухопътните и военно-въздушните войски. В района на ВОП–София се намират Министерство на отбраната, ръководните органи на структурите, подчинени на министъра на отбраната, ръководствата и по-голямата част от личния състав на Националната служба за охрана и Държавна агенция „Разузнаване“, Щабът на отбраната, командванията на сухопътните и военно-въздушните сили.

Специфичен за военните прокуратури е проактивният подход към опазване на имуществото на МО от престъпления против собствеността и против стопанството, които се характеризират с висока латентност. Този подход също налага поддържане на близко взаимодействие с военните началници, военна полиция и органите на ДАНС по места, което е невъзможно ако прокурорите са концентрирани само в столицата.

2. СТРУКТУРА, КАДРОВА ОБЕЗПЕЧЕНОСТ И МАТЕРИАЛНА БАЗА

Сградният фонд и останалата материална база на военно-окръжните и военно-апелативната прокуратури са достатъчни с оглед настоящия обем работа. Предоставяните бюджетни средства при законосъобразно и целесъобразно разходване са достатъчни за създаване на нормални условия за работния процес. Придобиването, разходването и отчетността на материалните ресурси се извършва съобразно Националния сметкоплан, Закона за счетоводството и Счетоводната политика на ПРБ, като се прилагат предвидените контролни механизми. Магистратите и съдебните служители разполагат с необходимата за протичане на нормален работен процес компютърна и друга офис-техника, както и с необходимите програмни продукти. Ведомственият сайт на ПРБ и Унифицираната информационна система предоставят полезни възможности за запознаване с нормативната база, методическите указания и електронните регистри.

Военно-апелативната прокуратура към настоящия момент е настанена в гр. София в сграда на ул. „Позитано“ № 24а, заедно с основната част от състава на Военно-окръжна прокуратура–София. Ползваните помещения съответстват на нуждите на двете прокуратури.

Кадровата обезпеченост на Военно-апелативна прокуратура, както с прокурори, така и със съдебни служители е достатъчна с оглед на обема на дейността. В прокуратурата работят по щат 8 прокурора, един от които е административен ръководител, а двама са негови заместници. Специализацията сред прокурорите се изразява във включването им в различни групи за разпределение по случаен принцип. Групите за разпределение по случаен принцип са: „Преписки“, „Инстанционен контрол“, „Корупция и организирана престъпност“, „Инспекторат“, „Наказателно-съдебен надзор“, като в групите „Преписки“, „Инстанционен контрол“, и „Наказателно-съдебен надзор“ са включени всички прокурори.

Във Военно-апелативна прокуратура по щат работят 18 съдебни служители. Една щатна бройка („куриер“) е свободна, а две служителки са в продължителен отпуск. Съдебните служители са структурирани като: съдебен администратор, административен секретар, обща и специализирана администрация. Съотношението на служители и магистрати е 2,25 към 1.

Материалната база (обзавеждането на помещенията, комуникационните средства, сигнално-охранителната техника, компютърните системи, служебният автомобил) съответства на мирновременните потребности и и не е необходимо придобиване на допълнителни дълготрайни материални активи.

Военно-апелативният район обхваща районите на три военно-окръжни прокуратури: ВОП–София, ВОП–Пловдив и ВОП–Сливен. С оглед равномерно разпределение на ресурсите и своевременно реагиране на сигнали за престъпления са създадени „военно-следствени участъци“: към ВОП–София – в гр. Плевен и гр. В.Търново, към ВОП–Пловдив – в гр. Стара Загора и към ВОП–Сливен – в гр. Варна и гр. Бургас.

ВОП–София ползва помещения в 5 сгради:

- В гр. София, ул. “Майор Векилски“ № 4. Сградата е собственост на МО. През 2017 год. е предоставена в управление на ВСС. С решение на ВСС по протокол № 5/2018 г. е разпределено ползването на имота между ВОП–София и СГП, а стопанисването е възложено на адм. ръководител на ВОП–София. В сградата са обособени архивни и складови помещения, поради липсата на такива на ул. “Позитано“ № 24а. Сградата е изключително амортизирана и се нуждае от основен ремонт. Същата е включена в Списък с обектите, включени в проекта на тригодишна бюджетна прогноза на ПРБ за извършване на основни ремонти за периода 2019 год. – 2021 год., като е заложен период на изпълнение 2020 год. – 2021 год.

- В гр.Плевен, ул.“Ал. Стамболийски“ № 3. Сградата е предоставена от Областния управител на област Плевен за управление на ВСС. Сградата е в изключително лошо състояние и на практика неизползваема по предназначение. През месец май 2019 год. е стартирана процедура за възлагане на обществена поръчка с предмет „Извършване на предпроектни проучвания за състоянието на обекта включващи архетиктурно заснемане, конструктивно и енергийно обследване и изработване на количествено-стойностна сметка по окрупнени показатели за коректно определяне на прогнозната стойност на ремонта“, който по прогноза може да бъде започнат през 2020 год.

- В гр. Плевен, пл. “Възраждане“ № 1. За настаняване на ВСУ–Плевен преди извършването на ремонт в сградата на ул. “Александър Стамболийски“ № 3 са осигурени 3 помещения в сградата на пл. “Възраждане“ № 1, ет. 3, предоставени от Църковно настоятелство при храм „Св.Николай“ – Плевен на ВСС по договор за наем.

-В гр. София, ул.“Позитано“ № 24а

-В гр. В. Търново, ул. “Цар Тодор Светослав“ № 1.

ВОП–Сливен ползва помещения в три сгради:

- В гр. Сливен – на бул. ”Георги Данчев” № 1,

- В гр. Варна – в съдебната сграда на бул. ”Владислав Варненчик” № 57,

- В гр. Бургас – в ж.к. ”П. Р. Славейков”, сграда № 92.

ВОП– Пловдив ползва помещения в две сгради:

- В гр. Пловдив – съвместно с Военен съд–Пловдив заема два етаж от сграда, намираща се в гр. Пловдив, ул. „Д-р Г. М. Димитров” № 28,

- В гр. Стара Загора – в съдебната сграда на ул. “М.Кусев“ № 33.

С изключение на двете сгради, нуждаещи се от основен ремонт в София и Плевен, сградният фонд на военните прокуратури е достатъчен и не изисква допълнителни инвестиции.

Обзавеждането на помещенията, комуникационните средства, сигнално-охранителната техника, компютърните системи, служебните автомобили, ползвани от военно-окръжните прокуратури, също са достатъчни с оглед обема на дейността им и големите размери на съдебните им райони.

Кадровата обезпеченост на военно-окръжните прокуратури по щат също е достатъчна.

След като през 2019 год. бяха съкратени 4 щатни бройки за прокурор и 4 щатни бройки за следовател, щатът на ВОП–София включва 19 магистрати, както следва:

- 1 щ. бр. административен ръководител;
- 2 щ. бр. заместник на адм. ръководител – 1 от които, командирован в СГП;
- 9 щ. бр. прокурори – 4 от които, командировани във ВКП, СГП и СП и 1 в участъка на Плевен;
- 7 щ. бр. военни следователи – 1 от които е командирован в СО на СГП, а двама работят в участъците в Плевен и Велико Търново.

Съдебните служители във ВОП–София са 38. Съотношението им с щата на действащите магистрати е 2:1, като следва да има предвид, че в участъците е необходимо поддържане на минимален брой съдебни служители (шофьор и деловодител), независимо от броя на магистратите. Поради големия брой командировани и свободната щатна бройка за ръководител, реалното съотношение е 3:1.

Във ВОП–Пловдив по щат работят 6 прокурора (от 29.01.2020 год.), един от които административен ръководител и един заместник на административния ръководител, както и 6 следователи (като една щатна бройка за следовател не е заета). Работят и 18 съдебни служителя – съотношение 1,6:1.

Във ВОП–Сливен работят 6 прокурора, един от които административен ръководител и един заместник на административния ръководител, както и 4 следователя. Работят и 19 съдебни служители – съотношение 1,9:1.

3. ОБОБЩЕНИ ДАННИ ЗА ДЕЙНОСТТА НА ВОЕННО-АПЕЛАТИВНА ПРОКУРАТУРА И ВОЕННО-АПЕЛАТИВНИЯ РАЙОН

През 2019 год. прокурорите от Военно-апелативна прокуратура работиха по 885 преписки по следствения надзор, 610 от които образувани през годината. През 2018 год. те са работили по 913 преписки по следствения надзор, 675 от които новообразувани, а през 2017 год. по 1267 преписки по следствения надзор, 684 от които новообразувани.

През 2019 год. във ВоАП бяха решени 826 преписки по следствения надзор и в края и останали нерешени 59 такива преписки. Всички решения по преписки са взети в срок до 1 месец. Бяха потвърдени 341 постановления за отказ да се образува досъдебно производство и отменени 27, като по 5 преписки прокурори от ВоАП образуваха досъдебни производства. Прокурори от ВоАП извършиха и три лични проверки, приключили с отказ от образуване на наказателно производство. При служебни проверки за законосъобразност на постановления за прекратяване на наказателно производство, въззивните прокурори се произнесоха със 74 акта, като потвърдиха 65 /78 %/ и отмениха 9 /12 %/. Беше уважено 1 искане за самоотвод. С 21 постановления на основание чл. 46, ал. 3 от НПК, прокурори от ВоАП се произнесоха по законосъобразността на други първоинстанционни постановления и дадоха указания по хода на разследването, като 15 акта бяха потвърдени, а 6 отменени. 120 преписки бяха изпратени по компетентност.

През 2018 год. във ВоАП са решени 854 преписки по следствения надзор и в края и са останали нерешени 59. Всички са решени в срок до 1 месец. По жалби и служебни проверки са потвърдени 391 и отменени 43 проверки постановления за отказ да се образува досъдебно производство. По три преписки прокурори от ВоАП са извършили лични проверки, като по две от тях са образувани наказателни производства. Други две наказателни производства са образувани от ВоАП, след отмяна на постановления за отказ. При служебни проверки за законосъобразност на постановления за прекратяване на наказателното производство, въззивните военни прокурори са постановили 66 акта, като са потвърдили 57 /86 %/ и отменили 9 /14 %/. Уважено е 1 искане за самоотвод. Постановени са и 18 акта на основание чл. 46, ал. 3 от НПК, като 17 акта са отменени, а 1 потвърден. 117 преписки са изпратени по компетентност.

През 2017 год. са решени 1227 преписки по следствения надзор и в края и са останали нерешени 40. Потвърдени са 368 постановления за отказ /90% от проверените/ и отменени 40 /10%/. Потвърдени са 56 /76 %/ постановления за прекратяване на наказателното производство и отменени 18 /24 %/. С 33 постановления на основание чл.46, ал.3 от НПК, 17 първоинстанционни акта са отменени, а 16 потвърдени. 94 преписки са изпратени по компетентност. По пет преписки е извършена лична проверка от прокурор във ВоАП, като всички са приключени с отказ да се образува досъдебно производство.

Проверяваните по касационен ред постановления на ВоАП ежегодно са под 1 % от общия брой постановления, а отменените са единични случаи. Малкият дял на обжалваните и на отменените актове е следствие и от повишаването на качеството и обосноваемостта им.

Военно-окръжните прокуратури през 2019 год. работиха по 1719 преписки по следствения надзор, като 1428 от тях бяха новообразувани. През 2018 год. са работили по 2340 преписки, 2025 от които новообразувани. През 2017 год. – по 2534 преписки, от които 2210 новообразувани.

През 2019 година във военно-окръжните прокуратури бяха решени 1643 преписки по следствения надзор. В края на периода останаха нерешени 76, от които 55 се намират при прокурор. 1206 преписки са решени с постановление за отказ да се образува досъдебно производство, а 115 с постановление за образуване на досъдебно производство. По 4 преписки е извършена лична проверка от прокурор. През 2018 год. са решени 2236 и са останали нерешени 104, от които 56 при прокурор. 1450 преписки са решени с постановление за отказ от образуване, а 138 с постановление за образуване на досъдебно производство. По 11 преписки е извършена лична проверка от прокурор. През 2017 год. са решени 2472 преписки. В края и са останали нерешени 62 намиращи се при прокурор и 183 преписки, по които се извършва проверка. 1676 преписки са решени с постановление за отказ, а 145 с постановление за образуване на досъдебно производство. По 15 преписки е извършена лична проверка от прокурор.

През 2019 год. бяха наблюдавани 357 досъдебни производства, от които 195 новообразувани. 231 /130 новообразувани/ бяха разследвани от военен разследващ полицай, 112 /59 новообразувани/ от следовател и 14 /5 новообразувани/ от прокурор. През 2018 год. са наблюдавани 409 производства, от които 182 образувани през годината, като 264 дела /134 новообразувани/ са разследвани от военен разследващ полицай, 119 /41 новообразувани/ от следовател и 12 /6 новообразувани/ от прокурор. През 2017 год. са наблюдавани 423 производства, от които 210 новообразувани. 282 дела / 161 новообразувани/ са разследвани от военен разследващ полицай, 120 /48 новообразувани/ от следовател и 10/1 новообразувано/ – от прокурор.

През 2019 год. военно-окръжните прокуратури внесоха в съд 113 прокурорски акта, съответно 61 обвинителни акта, 16 споразумения и 36 предложения за освобождаване от наказателна отговорност и налагане на административно наказание. През 2018 год. са внесени в съд общо 114 прокурорски акта, съответно 44 обвинителни акта, 24 споразумения и 46 предложения за освобождаване от наказателна отговорност и налагане на административно наказание. През 2017 год. са внесени 122 прокурорски акта, от които 65 обвинителни акта, 17 споразумения и 40 предложения за освобождаване от наказателна отговорност и налагане на административно наказание.

Срочността на произнасяне по преписките във всички военно-окръжни прокуратури традиционно е много добра, което се дължи на създадената организация за периодичен контрол.

Тенденцията на намаляване на обема на работата е предопределена от намаляването на броя на военнослужещите във въоръжените сили (достигаща до 20%).

Освен броя на делата при оценката на работата на военните прокуратури следва да се имат предвид и характерът и сложността им. Така например през 2018 година те са работили по 2 наказателни производства срещу министри, по 9 срещу ръководители на институции, агенции, комисии и генерали и по 3 срещу магистрати.

4. **НАТОВАРЕНОСТ**

През 2019 год. във **Военно-апелативна прокуратура** работиха по щат 8 прокурора, които осъществиха 1708 прокурорски дейности, включително наблюдаваха 885 преписки по следствен надзор, участваха в 63 съдебни заседания и подадоха 8 касационни протеста. Средната натовареност на един прокурор е 213 дейности. През 2018 год. също са работили 8 прокурора, които са осъществили 1722 прокурорски дейности, включително са наблюдавали 913 преписки по следствен надзор, участвали са в 75 съдебни заседания и са подали 8 касационни протеста. Средната натовареност на прокурор е била 215 дейности. През 2017 год. са работили 8 прокурора, които са осъществили 1951 прокурорски дейности, включително са наблюдавали 1267 преписки по следствения надзор, участвали са в 116 съдебни заседания и са подали 8 касационни протеста. Средната натовареност е била 244 дейности на прокурор.

През 2019 год. в **трите военно-окръжни прокуратури** работиха 18 прокурора, които осъществиха 6661 прокурорски дейности. Средната натовареност на един прокурор е 370 дейности. През 2018 год. са работили 21 прокурори, които са осъществили 7671 прокурорски дейности, като средната натовареност на един прокурор е била 356 дейности. През 2017 год. са работили 21 прокурори, които са осъществили 7870 дейности и средната натовареност на прокурор е била 358 дейности.

През 2019 год. общият брой на реално работилите **военни следователи** беше 15, като им бяха разпределени по закон и възложени 112 досъдебни производства. Средната натовареност на военен следовател беше 7.6 досъдебни производства.

През 2018 год. на 16 военни следователи са били разпределени и възложени 123 дела. Средната натовареност на военен следовател е била 8 досъдебни производства. През 2017 год. на 19 военни следователи са били разпределени и възложени 120 досъдебни производства. Средната натовареност на военен следовател е била 6.42 досъдебни производства.

През 2018 год. в **цялата система на ПРБ** средната дневна натовареност на един прокурор в апелативните прокуратури е била 0.69. С най-висока натовареност са били АП София – 1.06 и АП В.Търново – с 0.99. С най-ниска натовареност АСП – 0.35, поради специфичната и компетентност. АП Пловдив е била с натовареност, близка до средната. Апелативните прокуратури Бургас (0.51), Варна (0.5) и **Военно-апелативната прокуратура (0.5)** са с еднаква по ниво натовареност.

Средната дневна натовареност в окръжните прокуратури в страната е била 1.22. От военно-окръжните прокуратури само ВОП–Пловдив е била с натовареност около средната – 1.31, а ВОП–София най-малко натоварената окръжна прокуратура – 0.74. ВОП–Сливен също е имала под средната натовареност – 1.00.

Основна причина за понижението на натовареността е недокомплектът във въоръжените сили, достигащ до 20 % от числеността им. Същевременно, през 2019 год. бяха съкратени 4 щатни бройки за прокурор и 4 щатни бройки за следовател и бяха командировани в други прокуратури 4 прокурора и 2 следователя, което неминуемо ще доведе до увеличаване на натовареността.

III. ДОСТИЖЕНИЯ И ОСНОВНИ ПРОБЛЕМИ В ДОСЕГАШНАТА ДЕЙНОСТ

1. ДОСТИЖЕНИЯ В ДОСЕГАШНАТА ДЕЙНОСТ

Военните прокуратури са част от съдебната система на Република България, доказала своята ефективност и необходимост от съществуването си. Структурната реформа на военното правораздаване през 2014 год. чрез закриването на две съдилища и съответните им прокуратури, преодоля в значителна степен несъответствието между характера и броя на възложените дела, от една страна и кадровата и ресурсна обезпеченост, от друга.

Първоинстанционните прокурори активно участват в проверките при събиране на данни за престъпления и постоянно контролират разследващите органи по време на разследването. Контролно-ревизионната дейност и инстанционният контрол, осъществявани от Военно-апелативна прокуратура, допринасят за налагане на единна практика и подобряване на работата на военно-окръжните прокуратури.

Последователно се прилага случайният принцип на разпределение на преписките и делата в рамките на предварително определени групи.

Дела, взети на специален надзор и дела, засягащи особено значими обществени интереси се възлагат на повече от един прокурор и разследващ орган. Активно и приоритетно се работи по дела за корупция и организирана престъпност. Те се вземат на специален надзор и биват решавани в сравнително кратки срокове.

Поддържа се добро взаимодействие с регионалните служби „Военна полиция“ и Държавна агенция „Национална сигурност“. Такова взаимодействие се поддържа и с териториалните прокуратури с обща компетентност.

Военни магистрати и съдебни служители участват в обучения, повишаващи професионалната им квалификация.

Създадени са условия за свободен прием на граждани, при който гражданите могат да депозират сигнали за извършени престъпления или жалби срещу магистрати. Поддържа се постоянен и коректен контакт с медиите.

В дейността на военните прокуратури не се констатира проблеми относно срочността на досъдебните производства и проверките, както и произнасянията на прокурорите. Няма проблеми и в работата по дела срещу лица с две или повече неприключили наказателни производства. Няма дела срещу известен извършител, по които е изтекла давността, поради бездействие на органите на досъдебното производство.

Значителен превантивен ефект в последните години имаше дейността по проверки и разследвания на престъпления, свързани с възлагане на обществени поръчки за модернизирани на въоръжението на Българската армия, корупционната схема „болница в болницата“, корупцията в особено

чувствителната сфера на разузнаването. Беше натрупан и опит при разследване на организирани престъпни групи и злоупотреби с европейски средства.

2. ОСНОВНИ ПРОБЛЕМИ В ДОСЕГАШНАТА ДЕЙНОСТ

А) ПРОБЛЕМИ, ИЗИСКВАЩИ ЗАКОНОДАТЕЛНО УРЕЖДАНЕ

Дискусията относно необходимостта от военни съдилища и прокуратури Основен проблем, стоящ пред военните прокуратури е да убедят **обществото и законодателя в необходимостта от съществуването си.** Въпросът за необходимостта от специализирани военни правораздавателни органи е бил поставен още през 1911 год. в V-тото Велико Народно събрание и дискусиата продължава досега, като при това се води със сходни аргументи.

Разглеждането на наказателни дела от специализирани правораздавателни органи пряко се отразява върху генералната превенция във въоръжените сили и върху военната дисциплина. По този начин **дейността на тези съдилища е непосредствено свързана с обезпечаването на отбраната и националната сигурност.**

Във военно време военните съдилища и прокуратури имат изключително важни функции за опазване дисциплината и боеспособността на армията. Единствено тези органи във време на война могат да постигнат мобилност и оперативност при разглеждане на делата в степен, необходима за поддържане на законност във войските.

Целесъобразността от функциониране на военните съдилища и прокуратури като специализирани органи на съдебната власт, е обусловена и от това, че делата се разглеждат от **квалифицирани магистрати, които са запознати със спецификата на военната служба** и са специализирали в разглеждането на тази категория дела.

През последните години станаха особено актуални **международните правни аспекти на прилагането на нормите на военното право и отговорността на военния персонал при участие на военнослужещи от различни държави в смесени военни контингенти във въоръжени конфликти, в международни мироопазващи сили, в съвместни учения, както и при разполагане на военни бази на чужди територии.** Единствено военните съдилища и прокуратури имат подготовка и правомощия да действат на място по време на участие в мисия или операция извън страната на български въоръжени сили. Тази им функция произтича от принципа на приоритета на юрисдикцията на държавата към своите въоръжени формирования възприет от държавите-членки на НАТО и закрепен в Споразумението между страните по Северноатлантическия договор относно статута на техните въоръжени сили.

Магистратите във военните съдилища и прокуратури имат **статут както на магистрати, така и на военнослужещи.** Това позволява да бъдат

изпращани за изпълнение на функциите им в райони на бойни действия, в райони с неблагоприятни метеорологични или други географски условия, в секретни военни обекти и т.н.

Съществена част от дейността на военните съдилища и прокуратури касае лица и обекти, свързани с **държавна тайна**, която е от особено значение за националната сигурност. Статутът на военните магистрати, като военнослужещи е допълнителна гаранция за опазването на тази тайна.

Дискусия относно целесъобразността от възлагане на допълнителни функции на военните съдилища и прокуратури

В продължение на половин век (от 1952 год. до ЗИДНПК, обн. ДВ, бр.109 от 23.12.2008 год.) на военните съдилища и прокуратури, наред с традиционните функции, бяха възложени и **функции на специализирани съдилища и прокуратури за цялата система за национална сигурност**. С приетите в периода 2007-2016 година Закон за отбраната и въоръжените сили, Закон за резерва на въоръжените сили, Закон за МВР, Закон за ДАНС, Закон за ДАР, Закон за военното разузнаване, Закон за военната полиция, ЗИД на ЗЗКИ, ЗИНЗС, ЗИД на ЗСРСР, Закон за НСО, беше напълно преуредена системата от органи за защита на националната сигурност. Едновременно с това, промените в устройството на тези органи и статута на служителите им не намериха отражение в наказателно-правната защита на обществените отношения, свързани с тяхната дейност. Затова е необходимо законодателят отново да прецени, дали специален обект на сегашната глава XIII от Особената част на НК следва да бъдат само обществените отношения, свързани с дейността на въоръжените сили или и обществените отношения, свързани с дейността на цялата система за национална сигурност. Същевременно, не съществуват международноправни, конституционни или законови пречки на военните съдилища и прокуратури да бъде предоставена компетентност да осъществяват правораздаване и по други дела за престъпления, извън посочените в сегашната редакция на чл. 396 от НПК, ако законодателят счете това за необходимо. По този начин би бил възстановен дългогодишният им статут на специализирани съдилища и прокуратури за цялата система за национална сигурност.

Дискусия относно необходимостта военните магистрати да имат статут на военнослужещи в мирно време

Множество решения по дела на Европейския съд за правата на човека (*„Финдлей срещу Обединеното кралство“*, *„Купър срещу Обединеното кралство“*, *„Грийвс срещу Обединеното кралство“*, *„Морис срещу Обединеното кралство“*, *„Иншал срещу Турция“*, *„Чираклар срещу Турция“*, *„Сюрек и Йоздемир срещу Турция“*, *„Садък и други срещу Турция“*, *„Ibrahim Girkap v. Turkey“*, *„Накан Онен v. Turkey“*, *„Мирошник срещу Украйна“*, *„Мазсни срещу Румъния“*, *„Попа срещу Румъния“* и най-вече *„Мустафа*

срещу България“) приемат, че статутът на съдиите и на съдебните заседатели, като военнослужещи, е пречка съдът да бъде независим и безпристрастен. Поради това, пред законодателя неизбежно ще възникне въпросът: дали да бъде ограничена още повече подсъдността на военните съдилища или да бъде премахнат статутът на военнослужещи на военните съдии в мирно време, както и изискването съдебните заседатели във военните съдилища да са генерали, офицери и сержанти. Същевременно, решенията на Европейския съд за правата на човека не касаят статута на военните прокурори и следователи и дали те да останат военнослужещи е въпрос единствено на целесъобразност.

Б) ДРУГИ ПРОБЛЕМИ

Несъответствие между добрата кадрова и материална база на прокуратурите и възложените им функции.

Най-съществен проблем в работата на военните прокуратури, изискващ законодателно решаване, е обстоятелството, че характерът и броят на възложените дела не съответстват на квалификацията на магистратите, които работят в тях и на ресурсната им обезпеченост. При нормална натовареност, военните прокурори и следователи биха могли ефективно да работят по значително по-голям брой дела. След 2009 година военните магистрати нееднократно са изразявали готовност да поемат работата по производства и извън предоставената им компетентност. По този начин, от една страна би се облекчила натовареността на съдилищата и прокуратурите с обща компетентност, а от друга би се подобрила ефективността и бързината на наказателния процес по дела свързани с отбранителната способност и националната сигурност.

Поради липсата на воля за законодателни изменения, за преодоляването на тази диспропорция се ползват организационни мерки: закриване на две военно-окръжни прокуратури, закриване на щатни бройки, командироване на прокурори и следователи, преназначаване по реда на чл. 194 от ЗСВ.

Висок дял оправдателни присъди и върнати дела

През 2019 год. са постановени 10 оправдателни присъди и решения, през 2018 год. – 22, а през 2017 год. – 6.

Делът на оправдателните присъди и решения спрямо решените дела е: през 2019 год. – 8 %, през 2018 год. – 13,9 %, а през 2017 год. – 4 %. Броят на оправдателните съдебни актове през 2019 год. е бил равен на 7 % от броя на внесените прокурорски актове. През 2018 год. е бил 19,3 % от броя на внесените прокурорски актове, а през 2017 година е бил 5 %.

През 2019 год. военните съдилища са върнали за допълнително разследване 9 наказателни производства – 7% от внесените в съд дела. През 2018 год. са били върнали за допълнително разследване също 9 наказателни производства, които са били 8% от внесените в съд дела.

Първостепенен практически проблем е и подценяваната в последните 30 години необходимост от привеждане на военните прокуратури в състояние, обезпечаващо възможност да се поддържа:

- връзка с живота на въоръжените сили;
- познаване на армейските условия и нормативните актове, които ги регулират;
- мобилност и готовност на личния състав, при необходимост, да носи тежестите и лишенията на военната служба в мисии и операции извън страната;
- специализирана подготовка на личния състав;
- висока степен на защита на държавната и военната тайна;
- висока степен на мобилизационна готовност.

За ефективно изпълнение на функциите си военните прокуратури трябва да са окомплектовани с лица, притежаващи опит от военна служба и способни: да действат в особени и екстремални условия; да разбират мотивите, причините и условията за правонарушенията, извършвани от военнослужещи; да изработват профилактични препоръки към командирите и провеждат правно възпитание на военнослужещите; да осъществяват работата си в кратки срокове в района на дислокацията на войските, без да отвличат участниците в процеса от изпълнението на основните им служебни задължения. Наред с останалото законодателство, военните магистрати трябва добре да познават нормативните актове, касаещи отбраната и националната сигурност – както буквата, така и духа им.

IV. ЦЕЛИ ЗА РАЗВИТИЕТО НА ВОЕННО-АПЕЛАТИВНА ПРОКУРАТУРА И ВОЕННО-АПЕЛАТИВНИЯ РАЙОН И МЕРКИ ЗА ДОСТИГАНЕТО ИМ

1. Утвърждаване на Военно-апелативна прокуратура като основно контролно и методическо звено спрямо военно – окръжните прокуратури.

В изпълнение на правомощията си по чл. 140, ал. 4 от ЗСВ, прокурорите от въззивната военна прокуратура трябва да продължат да контролират работата на първоинстанционните прокуратури и при необходимост да оказват методическа помощ по конкретни разследвания и проверки. Ресурси за подобряване на работата следва да се търсят в следните насоки:

-Своевременен институционален контрол по постановления за отказ да се образува наказателно производство и за прекратяване на наказателното производство, както и по отводи и жалби в хода на делото,

-Засилен текущ контрол, чрез: участие на надзорния прокурор в планиране на разследванията; даване на писмени указания за събиране на нови доказателства и правна оценка на деянието; срещи с наблюдаващия прокурор и разследващия орган за обсъждане на хода на производството; проверки в УИС-3 за хода и срочността на разследването,

-Ритмична контролно-ревизионна дейност чрез тематични проверки и цялостни ревизии,

-Изготвяне на анализи на проблемите в работата и на методически препоръки и организационни мерки за отстраняването им,

-Активизиране на ролята на надзорните прокурори, чрез пряко участие както в планирането, така и в провеждането на действия по разследването по дела с висок обществен интерес, дела на „Специален надзор“ и дела с особена фактическа и правна сложност.

2. Оптимално разгръщане на потенциала на военно-окръжните прокуратури, съобразно специалната им компетентност, особено по делата за корупционни престъпления

За пълно разгръщане на способностите на прокурорите и следователите от военно-окръжните прокуратури е необходимо:

-Концентриране на усилията върху наказателното преследване на корупционни престъпления, извършени от лица, заемащи отговорно служебно положение и на престъпления, пряко засягащи отбранителната способност на страната, както и върху дела, имащи силен превантивен ефект.

-Активно участие на наблюдаващия прокурор в извършваните проверки, вместо пасивно изчакване на резултатите от проверяващия орган.

-Постоянно взаимодействие между наблюдаващия прокурор и разследващия орган по време на разследването и даване на писмени указания, не само в случаите, когато делото се докладва, съгласно закона.

-Екипен принцип на работа по делата на специален надзор и делата, засягащи особено значими обществени интереси.

-Поддържане на традиционно добрите отношения с оперативно-издирвателните структури: на първо място ДАНС и Служба „Военна полиция“. Провеждане на работни срещи за анализ на възникналите проблеми и навременно констатиране и преустановяване на допуснати нарушения.

-Намаляване на върнатите от съда дела и оправдателните присъди, чрез стриктно изпълнение на Указанието за подобряване на работата в ПРБ по наказателно-съдебния надзор, повишаване квалификацията на прокурори и следователи и методическа помощ от надзорния прокурор от ВоАП при изготвяне на процесуални актове.

-Прекратяване на практиката да се внасят в съда дела за деяния с малка обществена опасност и с неубедителни доказателства, с цел повишаване на статистическите показатели.

-Обезпечаване на възможност наблюдаващият прокурор да участва по дела с фактическа и правна сложност, когато е необходимо, във всички етапи на съдебната фаза на процеса (чрез командироване) до приключването му с влязъл в сила съдебен акт.

-Поддържане на добра работна атмосфера и колегиални отношения на основата на взаимно уважение, принципност, почтеност и етичност, чрез отстраняване на конфликти на работното място, с изслушване на страните и отстраняване на причините, довели до напрежение.

-Стриктно спазване на правилата за атестиране на служители с цел обективна оценка на възможностите им и повишаване в по-горен ранг.

3. Изграждане на капацитет за действия във военно време или при операции или мисии извън страната. Специализация и повишаване професионалната подготовка.

Съгласно чл. 50, ал. 2 от ЗОВСРБ, във военно време военните прокуратури са част от въоръжените сили, а съгласно чл. 51 ал. 2 от ЗОВСРБ: *„Структурите по чл. 50, ал. 2 се комплектуват с личен състав, оръжие, специална и друга техника, оборудване и имущество, които осигуряват поддържането на оперативна готовност за изпълнението на задачите им по отбраната на страната, от бюджета на съответните министерства и другите ведомства.“*

В тази връзка е необходимо създаването на материална база, позволяваща ефективни действия във военно време или при операции или мисии извън страната. Необходимо е изграждане на способности за работа с тази материална база и създаване на организация за действие при обявяване на мобилизация. Макар да не са част от основната дейност на съдебната власт, тези дейности са възложени от закона и имат съществено значение за отбраната и националната сигурност на страната.

Наред с необходимите за всички магистрати знания, за работещите във военните прокуратури са необходими специализирани познания в ред специфични области:

- международно хуманитарно право (закони и обичаи за водене на война);
- защита на правата на човека по време на въоръжени конфликти;
- норми, уреждащи функционирането на държавните органи в режим на „военно положение“ и „положение на война“;
- международноправни актове, уреждащи статута на военнослужещи по време на пребиваване в бази на чужда територия и по време на мисии и операции извън страната;
- устройство на чуждестранните правозащитни органи и способности за взаимодействие с тях в условията на мисии и операции в чужбина;
- специализирана чуждоезикова подготовка.

За получаването на такива специфични знания, освен вътрешно-ведомственото обучение, е необходимо провеждане на обучителни мероприятия с участие на преподаватели от Военната академия и други образователни учреждения.

Пълноценното изпълнение на функциите на военните магистрати в съвременните условия е невъзможно без изучаване на чуждия опит и без установяване на делови контакти с чуждестранни правозащитни и правораздавателни структури. Разследването на престъпления, извършени от български военнослужещи в чужбина и от чуждестранни военнослужещи в България, както и подготовката за отбрана на страната с участие на съюзнически сили, са неефективни без познаване на устройството и функционирането и без поддържане на контакти с чуждестранни сродни и други правозащитни органи.

4. Оптимизиране на структурата и щата на военните прокуратури

Привеждането на кадровата и материалната база на прокуратурите в съответствие с възложените им функции е първостепенна задача, с оглед избягване на демотивацията и депрофесионализацията на кадрите.

Възлагането на военните съдилища на функции на специализирани съдилища за престъпленията на служители от цялата система за национална сигурност, освен че би решило този проблем, съответства и на обществения интерес от засилен контрол върху държавни органи, разполагащи с правомощия за въздействие върху правата на гражданите. Затова първостепенна задача пред военните магистрати е с помощта на Висшия съдебен съвет, Министерство на правосъдието и професионалните организации, да предложат и обосноват необходимостта от такова законодателно решение.

При липса на законово преуреждане на компетентността на военните съдилища и прокуратури, неизбежно на вниманието на Висшия съдебен съвет ще бъде поставен въпросът за съкращаване на щатни бройки или дори на структури. Въпрос на целесъобразност е дали да бъдат запазени съществуващите три военно-окръжни прокуратури, като бъде редуциран броят на магистратите и съдебните служители в тях или да бъде създадена единна военно-окръжна прокуратура с няколко териториални структури. И в двата случая освободените кадрови и материални ресурси трябва да бъдат предоставени на по-натоварените прокуратури.

При преценка на необходимостта от нова съдебна карта на военно-правораздавателните органи следва да се отчитат не само статистическите данни, а и потребностите на отбраната и националната сигурност. По изложените по-горе съображения, всяка от военно-окръжните прокуратури има своя специфика и е нецелесъобразно концентрирането на целия ресурс в един център. Необходимо е запазване на териториални структури в столицата, в градовете в които се намират военно-морските бази (Варна и Бургас), в района на най-голяма концентрация на въоръжени сили (Пловдив), в района на интензивни многонационални учения (Сливен). С оглед териториално равномерно присъствие е целесъобразно да бъдат запазени и участъците в гр. В. Търново, разполагащ с най-добра материална база и в гр. Плевен, където се намира Регионална служба Военна полиция–Плевен.

Независимо от това кои са административните им ръководители, военните прокуратури следва с резултатите от работата си да убедят обществото и законодателя в необходимостта от съществуването си и да се утвърдят като авторитетна структура, наред с останалите военни правозащитни органи в НАТО и ЕС.

Гр. София
17.02.2020 год.

ПОДПИС